

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT HÀ NỘI

GIÁO TRÌNH

TỘI PHẠM HỌC

NHÀ XUẤT BẢN CÔNG AN NHÂN DÂN

GIÁO TRÌNH
TỘI PHẠM HỌC

43-2008/CXB/208-2506/CAND

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT HÀ NỘI

Giáo trình

TỘI PHẠM HỌC

**NHÀ XUẤT BẢN CÔNG AN NHÂN DÂN
HÀ NỘI - 2008**

Chủ biên
ThS. LÝ VĂN QUYỀN

Tập thể tác giả

ThS. HOÀNG XUÂN CHÂU   Chương II và ThS. LÝ VĂN QUYỀN

LỜI GIỚI THIỆU

Tội phạm học là môn khoa học nghiên cứu về tình hình tội phạm, các nguyên nhân và điều kiện của tình hình tội phạm, nhận thức người phạm tội và phương hướng cũng như các biện pháp phòng ngừa tình hình tội phạm trong xã hội.

Tội phạm học có vai trò quan trọng trong việc hoạch định và nâng cao hiệu quả của chính sách nhà nước về đấu tranh phòng chống tội phạm. Nếu khoa học luật hình sự nghiên cứu vấn đề phòng chống tội phạm từ góc độ các dấu hiệu pháp lý của hành vi nguy hiểm cho xã hội bị coi là tội phạm, hình phạt tương ứng và điều kiện áp dụng các hình phạt đó thì tội phạm học nghiên cứu vấn đề phòng chống tội phạm một cách chủ động hơn, nghĩa là nghiên cứu một cách toàn diện, tổng hợp tình hình, nguyên nhân và điều kiện của tình hình tội phạm, đưa ra các biện pháp khắc phục những nguyên nhân và điều kiện đó để phòng ngừa tình hình tội phạm.

Do tội phạm học có tầm quan trọng như vậy nên ngay từ thời Cổ đại, người ta đã bắt đầu nghiên cứu những vấn đề về tội phạm học. Ngày nay, tội phạm học càng có ý nghĩa to lớn hơn, được hầu hết các nước trên thế giới nỗ lực nghiên cứu (trong đó có Việt Nam) và đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể.

Để đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu, giảng dạy của nhà trường trong tình hình mới, giáo trình tội phạm học lần này được xuất bản trên tinh thần sửa đổi, bổ sung một cách

toàn diện so với nội dung của lần xuất bản trước vào năm 1998. Đặc biệt, giáo trình mới đã đề cập những vấn đề nổi cộm nhất, nóng bỏng nhất hiện nay của cuộc đấu tranh phòng chống tội phạm khi Việt Nam đang trong quá trình hội nhập quốc tế, xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng XHCN. Đó là các vấn đề như phòng ngừa tội phạm tham nhũng, tội phạm về ma tuý, tội phạm do người chưa thành niên thực hiện...

Trường đại học luật Hà Nội trân trọng giới thiệu cuốn giáo trình tội phạm học mới này với hi vọng nó sẽ đưa đến cho bạn đọc những tri thức cơ bản nhất về tội phạm học, làm nền tảng và định hướng để các bạn có thể đi sâu vào nghiên cứu môn khoa học phức tạp mà cũng rất lí thú này.

Dù đã rất cố gắng nhưng cuốn giáo trình cũng khó có thể tránh khỏi những hạn chế, sai sót nhất định. Trường đại học luật Hà Nội mong nhận được sự góp ý, phê bình của bạn đọc để giáo trình tội phạm học ngày càng hoàn thiện hơn.

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT HÀ NỘI

BẢNG TỪ VIẾT TẮT

BLHS	Bộ luật hình sự
XHCN	Xã hội chủ nghĩa

CHƯƠNG I

KHÁI NIỆM, ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU CỦA TỘI PHẠM HỌC

I. KHÁI NIỆM VÀ ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU CỦA TỘI PHẠM HỌC

1. Khái niệm

Thuật ngữ "tội phạm học" bắt nguồn từ tiếng La tinh: "Crimen" có nghĩa là tội phạm và tiếng Hy Lạp: "Logos" có nghĩa là học thuyết, lí luận; kết hợp hai từ đó lại có nghĩa là học thuyết về tội phạm hay tội phạm học.

Từ khi có tội phạm, trong xã hội vấn đề đấu tranh phòng chống nó cũng được đặt ra. Cũng như bất kì hoạt động xã hội nào, đấu tranh phòng chống tội phạm cần phải được tiến hành có cơ sở khoa học. Khoa học luật hình sự, luật tố tụng hình sự, điều tra hình sự và thi hành án hình sự đảm bảo cho cuộc đấu tranh mang tính pháp lý hình sự được thỏa đáng và phù hợp. Điều này thể hiện ở việc xác định những hành vi nguy hiểm nào trong xã hội là tội phạm và khi tội phạm xảy ra, nhanh chóng phát hiện, điều tra không được bỏ lọt đồng thời, áp dụng các biện pháp tác động hình sự đối với những người phạm tội phù hợp với tính chất, mức độ nguy hiểm cho

xã hội của hành vi phạm tội và của nhân thân người phạm tội; giáo dục, cải tạo người phạm tội trở thành người có ích cho xã hội.

Mặc dù đấu tranh phòng chống tội phạm trên phương diện pháp lý hình sự là cần thiết, có ý nghĩa phòng ngừa chung và phòng ngừa riêng. Nhưng nó cũng có những hạn chế nhất định, đó là nhà nước, xã hội đối phó với tội phạm một cách thụ động bởi vì các biện pháp đấu tranh với tội phạm trên phương diện này chủ yếu chỉ được áp dụng sau khi các tội phạm đã được thực hiện. Do vậy, có phương diện khác của công tác đấu tranh với tội phạm mang tính chủ động và hiệu quả hơn cần được tiến hành, thể hiện ở việc tìm tội phát hiện những nguyên nhân, điều kiện của tình hình tội phạm nói chung và nguyên nhân, điều kiện của hành vi phạm tội cụ thể; thực hiện các biện pháp xã hội khác nhau làm vô hiệu hóa hoặc thủ tiêu các nguyên nhân và điều kiện gây ra tội phạm nhằm ngăn ngừa tội phạm. Phương diện xã hội rộng lớn của cuộc đấu tranh với tội phạm nói trên chính là đối tượng nghiên cứu của tội phạm học.

Từ những lí do trên, có thể đưa ra định nghĩa về tội phạm học như sau: *Tội phạm học là ngành khoa học nghiên cứu tình hình tội phạm, các nguyên nhân và điều kiện của tình hình tội phạm, nhân thân người phạm tội và phương hướng cũng như các biện pháp phòng ngừa tình hình tội phạm trong xã hội.*

2. Đối tượng nghiên cứu của tội phạm học

Với tư cách là ngành khoa học xã hội - pháp lý, tội phạm học có đối tượng nghiên cứu riêng, khác với các ngành khoa học pháp lý khác. Tội phạm học nghiên cứu bốn nội dung cơ bản sau:

- Tình hình tội phạm;
- Nguyên nhân và điều kiện của tình hình tội phạm;
- Nhân thân người phạm tội;
- Phòng ngừa tình hình tội phạm.

2.1. Tình hình tội phạm

Đối tượng nghiên cứu trước tiên của tội phạm học chính là tình hình tội phạm - hiện tượng xã hội mang tính tiêu cực. Tội phạm học nghiên cứu làm sáng tỏ bản chất của hiện tượng này; các đặc điểm về số lượng và chất lượng, tính chất của tình hình tội phạm nói chung. Các đặc điểm đặc trưng của tình hình tội phạm trong từng địa phương, trong từng lĩnh vực của đời sống xã hội. Các tính chất, đặc trưng của tội phạm ở các tầng lớp xã hội khác nhau, ở môi trường thành phố và nông thôn v.v.. Ngoài ra, tội phạm học còn nghiên cứu tình hình các nhóm, dạng tội cụ thể. Ví dụ như tình hình các tội phạm về ma túy; tình hình tội phạm của người chưa thành niên; tình hình tái phạm v.v..

Tất cả những kiến thức trên về tình hình tội phạm cho phép phát hiện sự phụ thuộc của tội phạm vào các hiện tượng quá trình xã hội khác mang tính chất kinh tế, chính trị, tư tưởng, xã hội, văn hóa v.v. và các nhân tố khác như sự thay đổi dân số, quá trình di dân, di cư... Trên cơ sở đó, tội phạm học đưa ra dự đoán về tình hình tội phạm trong thời gian tới và đề ra các biện pháp tác động chính xác, hợp lý đảm bảo hoạt động phòng chống tội phạm có hiệu quả cao.

2.2. Nguyên nhân và điều kiện của tình hình tội phạm

Đối tượng nghiên cứu tiếp theo của tội phạm học là nguyên nhân và điều kiện của tình hình tội phạm. Bởi vì quá trình nghiên cứu tội phạm luôn gắn liền với quá trình tìm tòi